Princess of Naradhiwas University Journal of Humanities and Social Sciences

การพัฒนารูปแบบศักยภาพผู้จัดการวิสาหกิจชุมชนอาหารฮาลาลจังหวัดชายแดนใต้

Development of Potential Model for Halal Food Community Enterprise Managers in Southern Border Provinces

วสันต์ พลาศัย[1*] ธีรวุฒิ บุณยโสภณ[1] สมนึก วิสุทธิแพทย์[1] สุชาติ เชี่ยงฉิน[1]

Wasan Palasai[1*], Teravuti Boonyasopon[1], Somnoek Wisuttipaet[1], Suchart Siengchin[1]

(Received: May 5, 2022; Revised: May 19, 2022; Accepted: May 25, 2022)

บทคัดย่อ

เพื่อศึกษาองค์ประกอบของศักยภาพผู้จัดการวิสาหกิจชุมชนอาหารฮาลาลจังหวัดชายแดนใต้ และเพื่อพัฒนารูปแบบศักยภาพผู้จัดการวิสาหกิจชุมชนอาหารฮาลาลจังหวัดชายแดนใต้ การวิจัยด้วยเทคนิคเดลฟาย โดยผู้ให้ข้อมูลหลักคือกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 21 คน คัดเลือกแบบเจาะจงเลือกในพื้นที่จังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส สงขลา สตูล โดยแบ่งกลุ่มผู้เชี่ยวชาญออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญระดับนโยบาย 2) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเจ้าหน้าที่ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ และ 3) กลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนอาหารฮาลาล โดยวิเคราะห์ข้อมูลรอบที่ 1 ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาการสกัดความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ พร้อมด้วยการจัดทำความถี่ของประเด็นแนวโน้ม รอบที่ 2 และรอบที่ 3 มีขั้นตอน 1) การคำนวณค่ามัธยฐาน โดยคัดเลือกข้อความที่มีค่ามัธยฐาน ตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป 2) การคำนวณค่าความแตกต่างระหว่างค่าฐานนิยม กับค่ามัธยฐาน และ 3) การคำนวณค่าพิสัยระหว่างควอร์ไทล์ ไม่เกิน 1.50 และจัดสนทนากลุ่มย่อยซึ่งมีผู้ทรงคุณวุฒิทั้งสิ้น 13 ท่าน โดยได้ผลจากการประเมินทั้งสิ้น 3 องค์ประกอบหลัก และ 28 องค์ประกอบย่อย คือ 1) ด้านความรู้ มี 5 องค์ประกอบย่อย 2) ด้านทักษะมี 7 องค์ประกอบย่อย และ 3) ด้านคุณลักษณะมี 16 องค์ประกอบย่อย

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ ศักยภาพผู้ประกอบการ วิสาหกิจชุมชนอาหารฮาลาล จังหวัดชายแดนใต้

[1]คณะพัฒนาธุรกิจและอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

[1]Faculty of Business and Industrial Development, King Mongkuts University of Technology North Bangkok

*Corresponding author. E-mail: wasan_palasai@hotmail.com

Abstract

This study aimed to study components of potential managers for halal food community enterprise and to develop potential model for community managers of halal food in southern border provinces. Delphi technique was used in the research. Data were collected from 21 key informants located in Yala, Pattani, Narathiwat, Songkhla and Satun, selected by purposive sampling. The key informants consisted of 3 groups: 1) Policy level group, 2) Practitioner level group and 3) Halal food community entrepreneurs. The first data analysis was carried out with content analysis. The second and third analysis were analyzed as follows: 1) Median calculation by selecting the data which is shown the median more than 3.50, 2) Calculation the difference between the base values and median and 3) Calculation of range between the quartile which is less than 1.50. Last, focus group was conducted with 13 experts showing the components of potential managers in 3 main components and 28 subcomponents: 1) Knowledge including 5 subcomponents, 2) Skills including 7 subcomponents and 3) Attributes including 16 subcomponents.

Keywords: Development model, Manager potential, Halal food community enterprises, Southern border provinces

บทนำ

ร่างยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) พบว่า อุตสาหกรรมและบริการ ที่มีการผสมผสานเทคโนโลยีสมัยใหม่ เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคทั้งในภาคการผลิต ภาคการบริการ และพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้บริโภค โดยการพัฒนาของอุตสาหกรรมใหม่ 5 กลุ่มหลักที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ได้แก่ กลุ่มของอาหาร การเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ, กลุ่มของเครื่องมืออุปกรณ์อัจฉริยะและระบบเครื่องกลที่ควบคุมด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์, กลุ่มของสาธารณสุขและเทคโนโลยีทางการแพทย์, กลุ่มของดิจิทัล ปัญญาประดิษฐ์ เทคโนโลยีสมองกลและระบบอินเทอร์เน็ตที่เชื่อมต่อและบังคับอุปกรณ์ และกลุ่มของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ทางด้านวัฒนธรรม (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน), 2561)

การพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพของไทยในช่วงระยะที่สอง ปี 2555-2564 มุ่งเน้นเป้าหมายในด้านอาหารและการเกษตร ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการกระตุ้นเศรษฐกิจรวมถึงองค์ประกอบภาพรวมของอุตสาหกรรมเทคโนโลยีชีวภาพเพื่อการเกษตรไทย เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยต้องอาศัยกลุ่มผู้มีบทบาทศักยภาพสำคัญหรือกลุ่มเป้าหมายหลัก 4 กลุ่ม ประกอบด้วย ท้องถิ่นชุมชน (Community),

กลุ่มด้านวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and medium enterprises: SMEs), กลุ่มด้านวิสาหกิจขนาดใหญ่ (Large enterprises:LEs) และการวิจัยนวัตกรรมของชุมชน (Research and innovation community) (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ, 2560)

ในการพัฒนาอุตสาหกรรมตามมาตรฐานของสินค้าเกษตรและอาหาร มุ่งเน้นความสำคัญด้านของอาหารและความปลอดภัย (Food safety) ตั้งแต่วัตถุดิบต้นน้ำและสร้างความเข้มแข็งของห่วงโซ่อุปทานอาหาร โดยวางแผนการผลิตสินค้าทางการเกษตรให้เชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มอย่างยั่งยืน โดยใช้ประโยชน์จากภาคเกษตรและพื้นที่เกษตรกรรมยั่งยืน โดยการนำวิจัยด้านตลาดสินค้าเฉพาะกลุ่ม เช่น อาหารฮาลาลอินทรีย์ อาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูงและส่งเสริมการพัฒนาผลิตภาคของการเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร ซึ่งมีการกำหนดแผนกลยุทธ์ด้านการนำเข้าสินค้าอาหารและการลงทุนให้มีความชัดเจนขึ้น เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการอาหารไทย โดยมีการใช้ประโยชน์จากประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ในการรายงานประเมินสถานการณ์และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของประเทศไทย ให้มีศักยภาพทางด้านวัตถุดิบและการผลิตเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลให้มีประสิทธิภาพ จากประเด็นสำคัญดังกล่าวข้างต้น จึงก่อให้เกิดการกระตุ้นธุรกิจทางด้านอาหารและการเกษตรมากยิ่งขึ้น เนื่องจากธุรกิจด้านอาหารที่มีความเฉพาะเจาะจงและโดดเด่นทางการตลาดในจังหวัดชายแดนใต้ภายในกลุ่มธุรกิจอาหารฮาลาล โดยสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มในด้านการตลาดและมีแนวโน้มด้านการจำหน่ายเพื่อขยายไปสู่ต่างประเทศ ส่งผลให้มีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาในจังหวัดชายแดนใต้เป็น “ศูนย์กลางอาหารฮาลาล” เพราะถือเป็นกลุ่มจังหวัดที่มีความเหมาะสมทางด้านศักยภาพ รวมทั้งยังมีภูมิประเทศและโครงสร้างพื้นฐานที่สามารถพัฒนาอาหารฮาลาลเพื่อส่งเสริมการตลาดและสามารถมีการจัดจำหน่ายได้ทั่วไปทั้งตลาดภายในประเทศและตลาดต่างประเทศ โดยผู้ประกอบการผลิตอาหารภายในจังหวัดชายแดนใต้ส่วนใหญ่ เป็นกลุ่มเฉพาะแม่บ้านกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) แต่ด้วยขนาดขององค์กร ทำให้องค์กรขาดปัจจัยสำคัญซึ่งจะส่งผลต่อความสำเร็จทางธุรกิจในด้านแผนกลยุทธ์ ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ และด้านกระบวนการผลิตที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค รวมถึงด้านผู้บริหารและการบริหารจัดการในด้านความรู้ความสามารถและศักยภาพภาวะการเป็นผู้นำ และปัจจัยด้านบุคคล ซึ่งปัจจัยทางด้านองค์กรจะส่งผลต่อการปรับตัวการขยายตลาดในประเทศมาเลเซีย เพื่อนำไปสู่การสร้างโอกาสทางธุรกิจ ดังนั้นการพัฒนารูปแบบศักยภาพผู้จัดการวิสาหกิจชุมชนอาหารฮาลาลจังหวัดชายแดนใต้ จึงเป็นสิ่งที่ควรตระหนักและให้

ความสำคัญในการพัฒนาซึ่งจะก่อให้เกิดความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจและสามารถยกระดับศักยภาพสถานประกอบการเพื่อเป็นศูนย์กลางอาหารฮาลาลระดับประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของศักยภาพผู้จัดการวิสาหกิจชุมชนอาหารฮาลาลจังหวัดชายแดนใต้
2. เพื่อพัฒนารูปแบบศักยภาพผู้จัดการวิสาหกิจชุมชนอาหารฮาลาลจังหวัดชายแดนใต้

การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดการวิจัย

คำว่า Competency ในภาษาไทยแปลได้หลากหลายความหมาย เช่น สมรรถภาพและสมรรถนะทางด้านความสามารถ คำว่า สมรรถนะ (สะ–มัด–ถะ–นะ) แปลว่า ความสามารถ ตามที่ระบุไว้ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 โดยคำว่า ความสามารถ ในแนวคิดทางด้านของจิตวิทยา มักจะใช้คำว่า Ability ซึ่งมีความหมายว่า ความเหมาะสมของบุคคลในด้านการดำเนินงานหรือความสามารถของบุคคลในด้านการเรียนรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่ง แนวคิดในด้านการวัดผลและประเมินผลเป็นรายบุคคล มักใช้คำว่า Potential โดยจะเน้นขีดความสามารถในการดำเนินงานของบุคคลให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และแนวคิดทางด้านวิทยาการจัดการ มักใช้คำว่า Core Competency มีความหมายว่าการประสบความสำเร็จที่เกิดจากความสามารถหลักของธุรกิจ และคำว่า สมรรถภาพ (Capability) มีความหมายว่า คุณลักษณะที่สำคัญของบุคคลที่มีความต้องการในด้านศักยภาพการเรียนรู้ด้านทักษะวิชาชีพ รวมถึงในด้านความสามารถที่มีความจำเป็นต่อการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จ (ดนัย เทียนพุฒ, 2548) ทางด้าน สุกัญญา รัศมีธรรมโชติ (2549) ได้มีการใช้คำว่า Competency เช่นเดียวกันกับสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2548) ที่มีการใช้คำว่า สมรรถนะแทนคำว่า Competency โดย ณรงค์วิทย์ แสนทอง (2547) มีการให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมไว้ว่า คำว่า Competency มีองค์ประกอบที่แตกต่างกันทั้งในด้านของพฤติกรรม ความรู้ ความเชื่อ ทัศนคติ รวมถึงอุปนิสัยของแต่ละบุคคลด้วย ซึ่ง Competency จะช่วยในการจัดระเบียบขององค์ประกอบต่าง ๆ ให้มีความเป็นระบบ ทำให้สามารถมองเห็นภาพรวมได้อย่างชัดเจนมากขึ้น แนวคิดของ McClelland มีการให้ความหมาย แสดงถึงความสัมพันธ์องค์ประกอบของสมรรถนะ ที่ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมและเกิดผลลัพธ์ของงานที่ดี ซึ่ง Hay Group (2548) ได้ให้ความหมายว่า สมรรถนะ คือแบบแผนของความสามารถพฤติกรรมและคุณลักษณะที่ควรมีในการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จ สำหรับการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลและการพัฒนาองค์การ มีการนำมาใช้เพื่อให้สมาชิกในองค์การพัฒนาตนเองและปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพตามที่องค์การต้องการทั้งในปัจจุบันและอนาคต ให้ความเห็นว่า

สมรรถนะเป็นกลุ่มความสามารถที่มีอยู่ในตัวของบุคคล ซึ่งกำหนดพฤติกรรมบุคคลเพื่อให้ตรงตามเป้าหมายและมุ่งมั่นไปสู่ผลลัพธ์ภายใต้ปัจจัยสภาพแวดล้อมขององค์การ ซึ่งกรมการแพทย์กระทรวงสาธารณสุข (2548) กล่าวว่า สมรรถนะ คือความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และคุณลักษณะ (Attribute) ที่มีความจำเป็นในการปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จ โดยสุกัญญา รัศมีธรรมโชติ (2549) ได้กล่าวถึงคำว่า สมรรถนะ คือ ทักษะความรู้ และคุณลักษณะของบุคคล ที่ทำให้บุคคลสามารถปฏิบัติงานของตนเองได้ดีกว่าบุคคลอื่น จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะและเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ประเภทของวิสาหกิจชุมชน

ประเภทวิสาหกิจชุมชนมีนักวิชาการได้ให้นิยามไว้ดังนี้

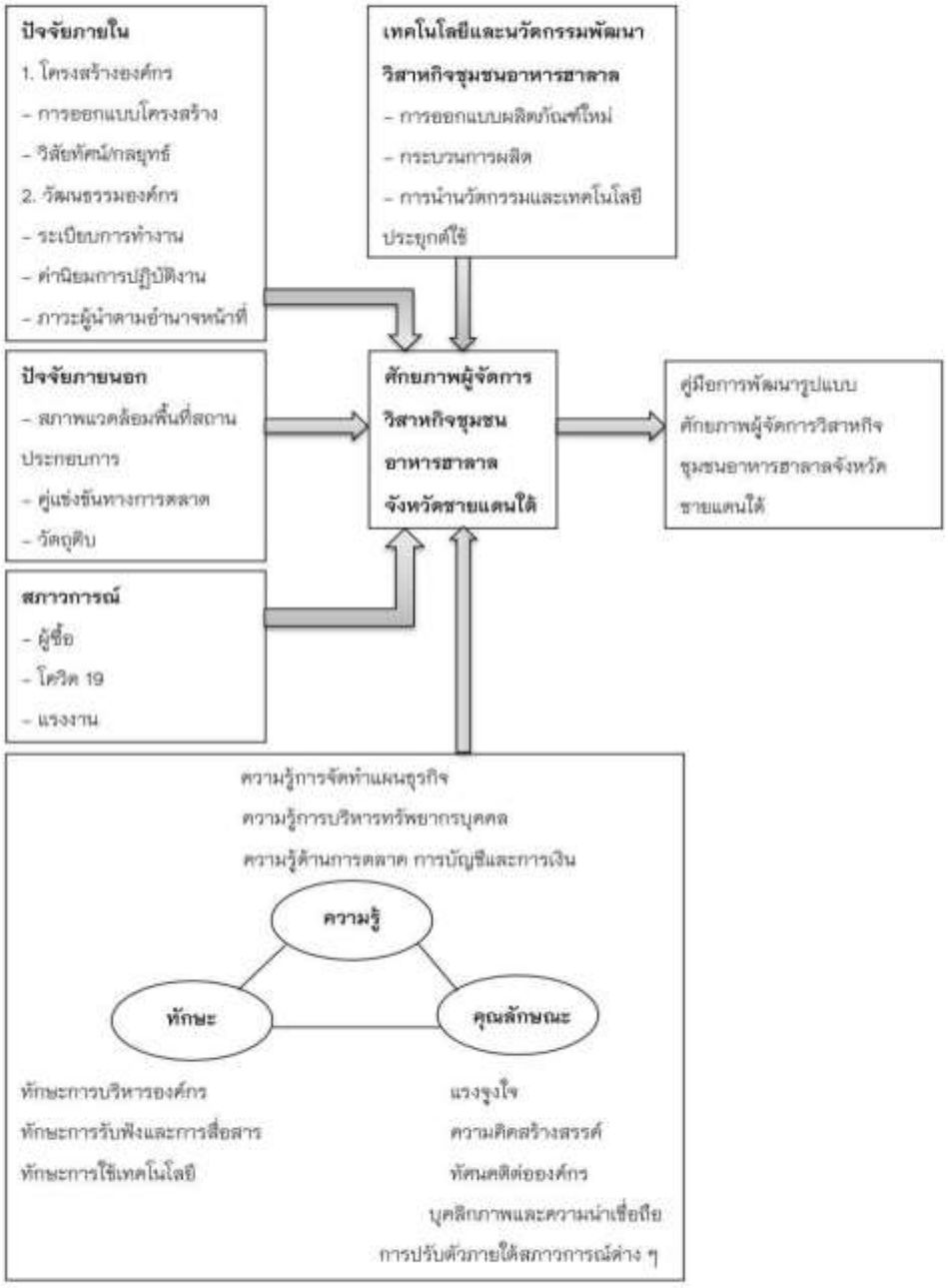
จินตนา กาญจนวิสุทธิ์ (2558) โดยกล่าวว่า วิสาหกิจชุมชนแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. วิสาหกิจชุมชนผิดพลาด ไม่ใช่การเชื่อมโยงที่ถูกต้องพื้นฐาน เป็นการผลิตเพื่อใช้ในท้องถิ่น มีการผลิตหลักอยู่ 5 ชนิด คือ ข้าว อาหาร สมุนไพร ของใช้ และปุ๋ย ซึ่งอยู่บนขีดความสามารถของชาวบ้านทั่วไปและผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐาน

2. วิสาหกิจชุมชนก้าวหน้า เป็นวิสาหกิจชุมชนที่สามารถออกสู่ตลาดใหญ่ได้เพราะมีลักษณะเฉพาะตัวมีเอกลักษณ์ของถิ่นบางอย่าง หรืออาจมีสูตรเคล็ดลับหรือมีคุณภาพดีในระดับมาตรฐานสามารถแข่งขันกับผลิตภัณฑ์หรือสินค้าทั่วไปได้เป็นวิสาหกิจชุมชนที่มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ

อาหารฮาลาล (Halal food) สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (2562) หมายถึง อาหารที่ผลิตขึ้นถูกต้องตามบทบัญญัติของศาสนาอิสลาม โดยคำนึงถึงความสะอาดและคุณค่าตามหลักโภชนาการเป็นสำคัญ มีการควบคุมการปนเปื้อนของสิ่งสกปรกตั้งแต่ขั้นตอนการคัดเลือก การเตรียมวัตถุดิบ การผลิต การบรรจุ การเก็บรักษา การกระจายสินค้า จนถึงขั้นตอนการวางจำหน่าย ทั้งนี้อาหารฮาลาลเป็นอาหารที่สามารถบริโภคได้ทั้งมุสลิมและผู้ที่ไม่ใช่มุสลิม ซึ่งอาหารฮาลาล ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ไก่แช่แข็งและแปรรูป อาหารทะเลแช่แข็ง และแปรรูปผัก ผลไม้กระป๋องและแปรรูป เครื่องปรุงรส และอาหารสำเร็จรูป อาหารฮาลาลจึงเป็นอาหารทั่วไปที่ผู้บริโภคมุสลิมและผู้ไม่ใช่มุสลิมสามารถบริโภคได้ เพียงแต่อาหารฮาลาลจะถูกกำหนดไว้ในบทบัญญัติของอิสลาม ว่าด้วยเรื่องสิ่งต้องห้ามและสิ่งที่ได้รับอนุมัติว่ารับประทานได้ดังนั้น อาหารฮาลาล (Halal food) ตามหลักการของศาสนาอิสลาม คือ อาหารที่ได้รับการอนุมัติจากพระเจ้า (ฮัลลอฮ์) ว่าสามารถนำไปบริโภคหรือใช้ประโยชน์ได้ มีคุณค่าตามหลักโภชนาการ สะอาด มีการควบคุมการปนเปื้อนจากสิ่งสกปรก ตั้งแต่ขั้นตอนการคัดเลือกวัตถุดิบ ขั้นการผลิตการบรรจุ การเก็บรักษา การกระจายสินค้าจนกระทั่งขั้นตอนการวางจำหน่าย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวความคิดในการดำเนินการวิจัยในการศึกษาความเกี่ยวข้องวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปสู่การพัฒนารูปแบบศักยภาพผู้จัดการวิสาหกิจชุมชนอาหารฮาลาลจังหวัดชายแดนใต้

การใช้ระเบียบวิธีวิจัยด้วยเทคนิคเดลฟาย ร่วมกับการวิเคราะห์ตามกรอบแนวความคิดเพื่อนำไปสู่การพัฒนารูปแบบศักยภาพผู้จัดการวิสาหกิจชุมชนอาหารฮาลาล โดยปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกเพื่อวิเคราะห์วิสาหกิจชุมชนประเมินความพร้อมและศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน ในส่วนสภาวการณ์เป็นการวิเคราะห์เหตุการณ์ที่เกี่ยวข้อง ณ เวลาปัจจุบันที่ส่งผลต่อการเจริญเติบโตด้านรายได้ของวิสาหกิจชุมชนและยังต้องวิเคราะห์ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อเพิ่มศักยภาพในกระบวนการผลิตรวมถึงการเพิ่มของรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชน นอกจากนั้นการได้มาซึ่งศักยภาพของผู้จัดการวิสาหกิจชุมชนมีความจำเป็นต้องวิเคราะห์ด้านความรู้ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะซึ่งเป็นทฤษฎีที่สำคัญในการพัฒนาศักยภาพบุคคล

วิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

เทคนิคเดลฟาย การวิจัยใช้ประชากรและกลุ่มตัวอย่างโดยผู้ให้ข้อมูลหลักหรือ (Key informants) ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักจะเป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Panel experts) จำนวน 21 คน คัดเลือกแบบเจาะจงเลือก (Purposive sampling) ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานภาครัฐที่กำกับดูแลนโยบายที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชนอาหารฮาลาล ผู้เชี่ยวชาญจากองค์กรที่เกี่ยวเนื่องกับอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล ในพื้นที่จังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส สงขลา สตูล อาทิ สถาบันฮาลาล คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด อุตสาหกรรมจังหวัด เป็นต้น โดยแบ่งกลุ่มผู้เชี่ยวชาญออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญระดับนโยบาย หมายถึง บุคคลที่ดำรงตำแหน่งบริหารที่มีประสบการณ์ระดับสูงดูแลวิสาหกิจชุมชนอาหารฮาลาล ได้แก่ พัฒนากรจังหวัด จำนวน 3 คน ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาเจ้าหน้าที่ของรัฐ จำนวน 1 คน

2. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเจ้าหน้าที่ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ หมายถึง บุคคลที่ดำรงตำแหน่งในการอนุญาตกิจการอาหารฮาลาล ได้แก่ คณะกรรมการอิสลาม 1 คน

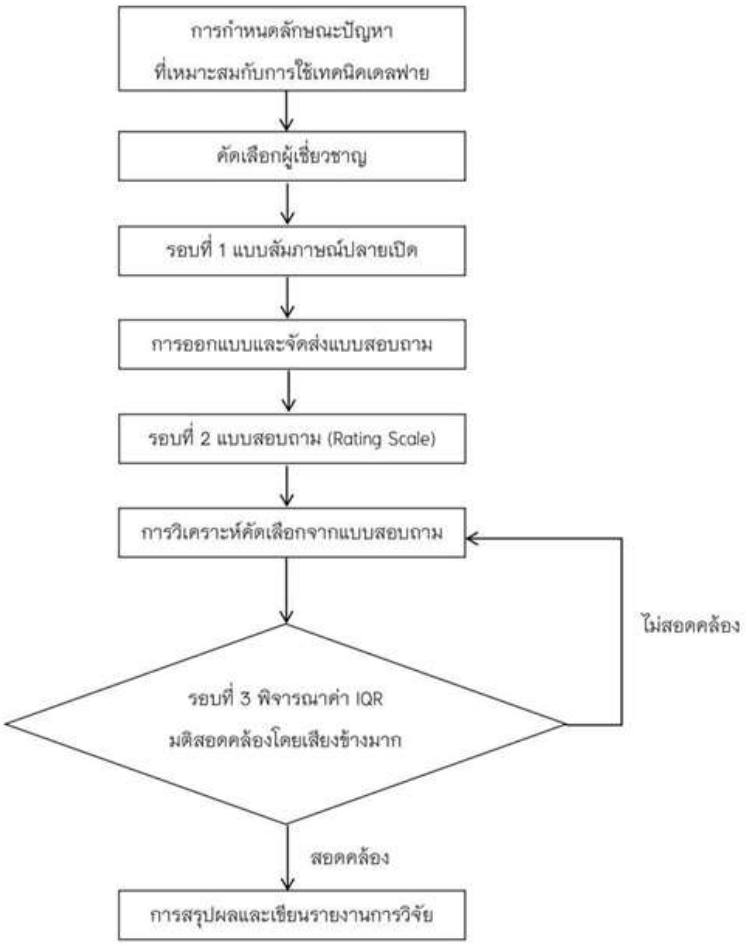
3. กลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนอาหารฮาลาล หมายถึง บุคคลที่ดำรงตำแหน่งประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ประสบความสำเร็จในระดับชุมชนพื้นที่ในจังหวัดนราธิวาส จำนวน 8 คน จังหวัดปัตตานี จำนวน 2 คน จังหวัดสตูล จำนวน 2 คน จังหวัดยะลา จำนวน 4 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามกระบวนการดำเนินการวิจัยเทคนิคเดลฟาย ประกอบด้วย 1. เครื่องมือวิจัย รอบที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยสังเคราะห์จากเอกสาร ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องโดยสัมภาษณ์กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ 21 คนที่มีความรู้และประสบการณ์ ผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานภาครัฐที่กำกับดูแลนโยบายที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชนอาหารฮาลาล ผู้เชี่ยวชาญจากองค์กรที่เกี่ยวเนื่องกับอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล เป็นผู้ให้ความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ ซึ่งเป็นคุณลักษณะประกอบรูปแบบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิอีก 5 คนด้วยการหาค่า IOC (Index of congruence) จากนั้นปรับแก้เครื่องมือให้เหมาะสมและนำรูปแบบที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วมาใช้ในขั้นตอนที่ 2 ตามระเบียบวิธีวิจัยต่อไป

วิธีการวิจัย

การวิจัยแบบเทคนิคเดลฟาย (Delphi technique) ในการดำเนินการวิจัยมีขั้นตอนดังนี้

ภาพที่ 2 ขั้นตอนการทำวิจัยด้วยเทคนิคเดลฟาย

จากภาพที่ 2 สามารถอธิบายขั้นตอนการวิจัยได้ดังนี้

1. นำคำถามทั้งหมดไปสัมภาษณ์กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ พัฒนาการจังหวัด จำนวน 3 คน ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาเจ้าหน้าที่ของรัฐ จำนวน 1 คน กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเจ้าหน้าที่ดำรงตำแหน่งในการอนุญาตกิจการอาหารฮาลาล คณะกรรมการอิสลาม 1 คน กลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนอาหารฮาลาลที่ประสบความสำเร็จในระดับชุมชนพื้นที่ในจังหวัดนราธิวาส จำนวน 8 คน จังหวัดปัตตานี จำนวน 2 คน จังหวัดสตูล จำนวน 2 คน จังหวัดยะลา จำนวน 4 คน

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการถอดเทปบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญรายบุคคลนำมาสรุปและทำการจัดระเบียบของข้อมูลในขั้นแรก สร้างตารางสรุปกรอบแนวคิดไปใช้เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์

2. นำข้อมูลจากข้อที่ 1 มาวิเคราะห์โดยแยกเป็นประเด็นต่าง ๆ และจัดแบ่งกลุ่มประเด็นคำถามออกเป็น 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านความรู้ (Knowledge) ด้านทักษะ (Skills) และด้านคุณลักษณะภายในบุคคล (Abilities)

3. การสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถามเทคนิคเดลฟาย รอบที่ 2 ใช้คำตอบจากแบบสอบถามในรอบที่ 1 จัดทำเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) โดยกำหนดให้ผู้เชี่ยวชาญ 21 ท่าน ออกความเห็นในลักษณะการจัดลำดับความสำคัญของข้อคำถามแต่ละข้อ และระบุเหตุผลที่เห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วยลงในช่องว่างท้ายคำถามรวมทั้งข้อเสนอแนะเพิ่มเติมได้ ซึ่งกำหนดค่าระดับคะแนนช่วงความคิดเห็นเป็น 5 ระดับ มี 3 องค์ประกอบหลัก และมี 59 องค์ประกอบย่อย

4. เทคนิคเดลฟาย รอบที่ 3 พิจารณาจากคำตอบแบบสอบถามเทคนิคเดลฟายในรอบ 2 โดยจัดทำเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่าเช่นเดิม นำไปสอบถามผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิมและนำผลจากการตอบแบบสอบถามมาทำการวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐานแล้วทำการจำแนกข้อมูลเพื่อหาข้อสรุปเป็นฉันทามติ (Consensus) ให้กลุ่มผู้เชี่ยวชาญพิจารณายืนยันคำตอบเดิมหรือเปลี่ยนคำตอบใหม่ได้อย่างยืดหยุ่น หาค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยควอไทล์ (Interquatile)

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามปลายเปิดในรอบที่ 1 โดยนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาจำแนกและจัดกลุ่ม รวบรวมเนื้อหาที่ใกล้เคียงกันมาไว้ในข้อเดียวกัน เพื่อสร้างแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

2. หาค่ามัธยฐานจากการตอบแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 2, 3 เพื่อสรุปเป็นระดับของการพยากรณ์แต่ละข้อ และนำค่าพิสัยอินเทอร์ควอไทล์กับค่ามัธยฐานเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาความสอดคล้องของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

ในการสรุปความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญแต่ละข้อนั้น ผู้วิจัยถือค่ามัธยฐานเป็นหลักในการพยากรณ์แนวโน้มแต่ละข้อ และจะใช้ค่าพิสัยอินเทอร์ควอไทล์กับค่ามัธยฐาน ซึ่งแสดงถึงความสอดคล้องกันของความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในแต่ละข้อเป็นการเสริมแนวโน้มอีกทางหนึ่ง ผู้วิจัยได้นำเอาข้อความที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันทั้งค่ามัธยฐานและค่าพิสัยอินเทอร์ควอไทล์ ถ้าค่าพิสัยอินเทอร์ทวอไทล์ที่คำนวณได้มีค่าไม่เกิน 1.50 แสดงว่าความเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญนั้น สอดคล้องกันและถ้าค่าพิสัยอินเทอร์ทวอไทล์ที่คำนวณได้มีค่าเกิน 1.50 แสดงว่าความเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญนั้น ไม่สอดคล้องกันเป็นแนวความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

ผลการวิจัย

จากคำตอบแบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 21 ท่าน ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ผล โดยการสรุปพิจารณาค่าที่ใช้สำหรับการตัดสินระดับความสอดคล้องกันของข้อมูล ซึ่งพิจารณาจากค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR) ที่จะต้องมีค่าน้อยกว่า 0.5 ใช้ในการพิจารณาในการทำเดลฟายในรอบที่ 2 นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้สรุป และนำเสนอค่ามัธยฐาน (Median) ที่ระดับ 4 กับระดับ 5 ไว้ด้วยเพื่อแสดงให้เห็นถึงทิศทางของความสอดคล้องกันของข้อมูลว่าเป็นไปในทิศทางที่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับองค์ประกอบต่าง ๆ ผลของการวิจัยพบว่ามีองค์ประกอบหลักทั้ง 3 องค์ประกอบ และองค์ประกอบย่อยทั้ง 28 องค์ประกอบ การพัฒนาศักยภาพผู้จัดการวิสาหกิจ ได้รับฉันทามติจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญว่าเห็นด้วยกับองค์ประกอบและวิธีพัฒนาทุกองค์ประกอบ ตามที่ผู้วิจัยได้ค้นพบจากการทำวิจัย ซึ่งสามารถนำมาสรุปและนำเสนอในรูปแบบตาราง ดังข้อมูลปรากฏใน ตารางที่ 1 ตารางที่ 2 และตารางที่ 3

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์คำตอบจากแบบสอบถามเดลฟายรอบที่ 3 ด้านความรู้ (Knowledge)

องค์ประกอบที่ประเมินศักยภาพ		**ผลการพิจารณาระดับความสอดคล้องกันของข้อมูล**					
	ด้านความรู้	**Mean**	**Median**	**Q1**	**Q3**	**IQR**	**ความสอดคล้อง**
1.3	มีความรู้ความเข้าใจเป้าหมายการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจ	4.76	5	4.5	5	0.5	มีความสอดคล้อง
1.6	มีความรู้ความเข้าใจเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่	4.19	4	4	4	0	มีความสอดคล้อง

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์คำตอบจากแบบสอบถามเดลฟายรอบที่ 3 ด้านความรู้ (Knowledge) (ต่อ)

องค์ประกอบที่ประเมินศักยภาพด้านความรู้		**ผลการพิจารณาระดับความสอดคล้องกันของข้อมูล**					
		Mean	**Median**	**Q1**	**Q3**	**IQR**	**ความสอดคล้อง**
1.7	มีความรู้ความเข้าใจบริบทท้องถิ่นชุมชน	4.86	5	5	5	0	มีความสอดคล้อง
1.16	มีความรู้ความเข้าใจวัฒนธรรมถิ่น	4.76	5	4.5	5	0.5	มีความสอดคล้อง
1.19	มีความรู้ความเข้าใจกลุ่มเป้าหมาย	4.81	5	5	5	0	มีความสอดคล้อง

ผลการวิเคราะห์คำตอบจากแบบสอบถามเดลฟายรอบที่ 3 ด้านความรู้ (Knowledge) ของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 21 ท่าน พบว่า ข้อมูลมีความสอดคล้องกัน มีทั้งหมด 5 องค์ประกอบย่อย ดังตาราง ที่ 1

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์คำตอบจากแบบสอบถามเดลฟายรอบที่ 3 ด้านทักษะ (Skills)

องค์ประกอบที่ประเมินศักยภาพด้านทักษะ		**ผลการพิจารณาระดับความสอดคล้องกันของข้อมูล**					
		Mean	**Median**	**Q1**	**Q3**	**IQR**	**ความสอดคล้อง**
2.4	มีทักษะการใช้เครื่องมือการขายการตลาดสมัยใหม่	4.24	4	4	4.5	0.5	มีความสอดคล้อง
2.6	มีทักษะถ่ายทอดความรู้แก่สมาชิกภายในกลุ่มวิสาหกิจ	4.81	5	5	5	0	มีความสอดคล้อง
2.7	มีทักษะการสืบค้นและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่	4.24	4	4	4.5	0.5	มีความสอดคล้อง
2.13	มีทักษะในการใช้เครื่องมือพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์	4.19	4	4	4	0	มีความสอดคล้อง

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์คำตอบจากแบบสอบถามเดลฟายรอบที่ 3 ด้านทักษะ (Skills) (ต่อ)

องค์ประกอบที่ประเมินศักยภาพด้านทักษะ		ผลการพิจารณาระดับความสอดคล้องกันของข้อมูล					
		Mean	Median	Q1	Q3	IQR	ความสอดคล้อง
2.14	มีทักษะด้านการสร้างความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม	4.81	5	5	5	0	มีความสอดคล้อง
2.16	ทักษะการนำเสนอผลิตภัณฑ์	4.86	5	5	5	0	มีความสอดคล้อง
2.20	มีทักษะการใช้งานคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์	4.14	4	4	4	0	มีความสอดคล้อง

ผลการวิเคราะห์คำตอบจากแบบสอบถามเดลฟายรอบที่ 3 ด้านทักษะ (Skills)) ของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 21 ท่าน พบว่า ข้อมูลมีความสอดคล้องกัน มีทั้งหมด 7 องค์ประกอบย่อย ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์คำตอบจากแบบสอบถามเดลฟายรอบที่ 3 ด้านคุณลักษณะ (Attributes)

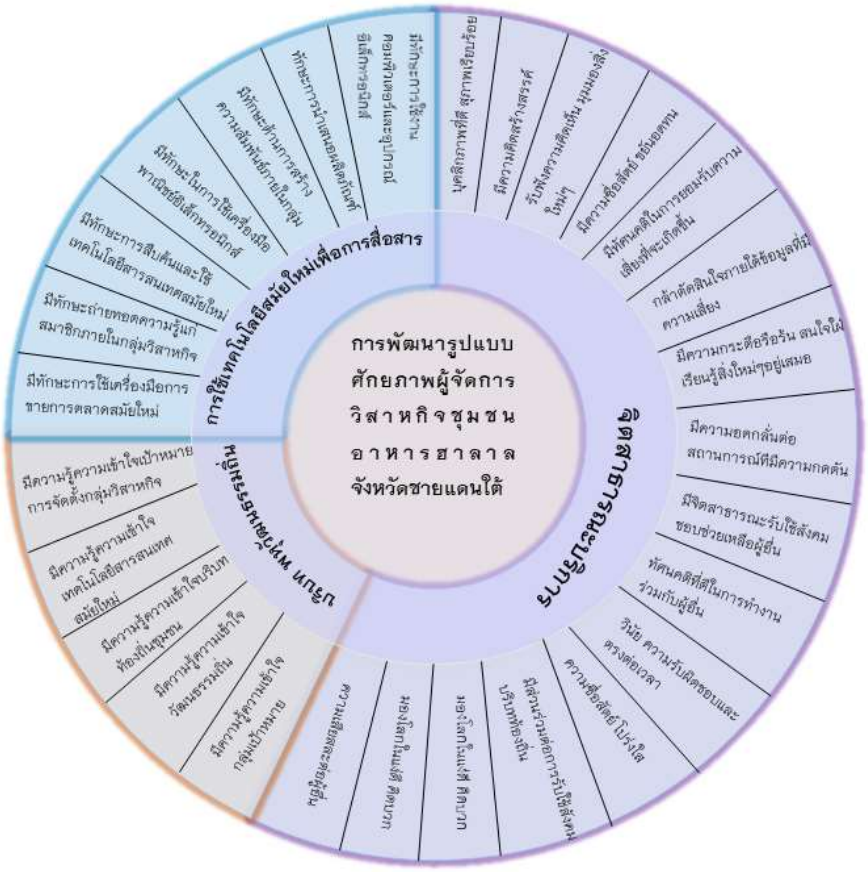
องค์ประกอบที่ประเมินศักยภาพด้านคุณลักษณะ		ผลการพิจารณาระดับความสอดคล้องกันของข้อมูล					
		Mean	Median	Q1	Q3	IQR	ความสอดคล้อง
3.1	มีบุคลิกภาพที่ดี สุภาพเรียบร้อย	4.90	5	5	5	0	มีความสอดคล้อง
3.2	มีความคิดสร้างสรรค์	5.00	5	5	5	0	มีความสอดคล้อง
3.3	รับฟังความคิดเห็น มุมมองสิ่งใหม่ๆ	4.95	5	5	5	0	มีความสอดคล้อง
3.4	มีความซื่อสัตย์ ขยันอดทน	5.00	5	5	5	0	มีความสอดคล้อง
3.5	มีทัศนคติในการยอมรับความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น	5.00	5	5	5	0	มีความสอดคล้อง

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์คำตอบจากแบบสอบถามเดลฟายรอบที่ 3 ด้านคุณลักษณะ (Attributes) (ต่อ)

องค์ประกอบที่ประเมินศักยภาพด้านคุณลักษณะ		**ผลการพิจารณาระดับความสอดคล้องกันของข้อมูล**					
		Mean	**Median**	**Q1**	**Q3**	**IQR**	**ความสอดคล้อง**
3.6	กล้าตัดสินใจภายใต้ข้อมูลที่มีความเสี่ยง	4.90	5	5	5	0	มีความสอดคล้อง
3.7	มีความกระตือรือร้น สนใจใฝ่เรียนรู้สิ่งใหม่ๆอยู่เสมอ	4.95	5	5	5	0	มีความสอดคล้อง
3.8	มีความอดกลั่นต่อสถานการณ์ที่มีความกดดัน	4.86	5	5	5	0	มีความสอดคล้อง
3.9	มีจิตสาธารณะรับใช้สังคมชอบช่วยเหลือผู้อื่น	4.95	5	5	5	0	มีความสอดคล้อง
3.10	มีทัศนคติที่ดีในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	4.95	5	5	5	0	มีความสอดคล้อง
3.11	มีวินัย ความรับผิดชอบและตรงต่อเวลา	5.00	5	5	5	0	มีความสอดคล้อง
3.12	มีความซื่อสัตย์ โปร่งใส	5.00	5	5	5	0	มีความสอดคล้อง
3.13	มีส่วนร่วมต่อการรับใช้สังคมบริบทท้องถิ่น	4.86	5	5	5	0	มีความสอดคล้อง
3.14	มองโลกในแง่ดี คิดบวก	5.00	5	5	5	0	มีความสอดคล้อง
3.15	มีความเป็นผู้นำ เชื่อมั่นในตนเอง	5.00	5	5	5	0	มีความสอดคล้อง
3.16	มีความเสียสละต่อผู้อื่น	5.00	5	5	5	0	มีความสอดคล้อง

ผลการวิเคราะห์คำตอบจากแบบสอบถามเดลฟายรอบที่ 3 ด้านคุณลักษณะ (Attributes) ของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 21 ท่าน พบว่า ข้อมูลมีความสอดคล้องกัน มีทั้งหมด 16 องค์ประกอบย่อย ดังตาราง ที่ 3

จากนั้นนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบการสนทนากลุ่มย่อยซึ่งมีผู้ทรงคุณวุฒิทั้งสิ้น 13 ท่าน โดยแบ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิจากสายเชี่ยวชาญ จำนวน 8 ท่าน และผู้ทรงคุณวุฒิจากสายวิชาการ จำนวน 5 ท่าน สรุปผลจากผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 13 ท่าน มีความคิดเห็นสอดคล้องกันทั้งร่างคู่มือการพัฒนาศักยภาพผู้จัดการวิสาหกิจชุมชนอาหารฮาลาลจังหวัดชายแดนใต้ และการพัฒนารูปแบบ ศักยภาพผู้จัดการวิสาหกิจชุมชนอาหารฮาลาลจังหวัดชายแดนใต้ เห็นด้วยกับผลการวิจัยอภิปรายผลสอดคล้องกัน มีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ และเนื้อหาทางวิชาการตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย มีประโยชน์เหมาะสมมีคุณภาพและสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อประโยชน์ในด้านการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารฯและสามารถนำไปใช้เป็นกลไกต้นแบบในการพัฒนาศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรตำแหน่งอื่น ๆ ได้จริง

ภาพที่ 3 การพัฒนารูปแบบศักยภาพผู้จัดการวิสาหกิจชุมชนอาหารฮาลาลจังหวัดชายแดนใต้

จากการสนทนากลุ่ม (Focus group) โดยผู้วิจัยร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับการแต่งตั้ง จำนวน 13 ท่าน โดยประเด็นการสนทนาให้ความเห็นว่ารูปแบบพัฒนาศักยภาพการจัดการผู้จัดการวิสาหกิจชุมชนอาหารฮาลาลจังหวัดชายแดนใต้ สามารถแบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบหลัก และ 28 องค์ประกอบย่อย ดังนี้

1. บริบทพหุวัฒนธรรมถิ่น อาทิ มีความรู้ความเข้าใจวัฒนธรรมถิ่น, มีความรู้ความเข้าใจกลุ่มเป้าหมาย, มีความรู้ความเข้าใจเป้าหมายการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจ เป็นต้น

2. การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อการสื่อสาร อาทิ มีทักษะการใช้งานคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์, มีทักษะการใช้เครื่องมือพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์, มีทักษะถ่ายทอดความรู้แก่สมาชิกภายในกลุ่มวิสาหกิจ เป็นต้น

3. จิตสาธารณะบริการ อาทิ บุคลิกภาพที่ดีสุภาพเรียบร้อย, มีความคิดสร้างสรรค์, รับฟังความคิดเห็น มุมมองสิ่งใหม่ ๆ เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนารูปแบบศักยภาพผู้จัดการวิสาหกิจชุมชนอาหารฮาลาลจังหวัดชายแดนใต้ ได้จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งได้ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องในวิสาหกิจชุมชนอาหารฮาลาลจังหวัดชายแดนใต้ โดยนำข้อมูลมาสังเคราะห์เพื่อจัดทำแบบสอบถาม เก็บข้อมูลจากผู้จัดการวิสาหกิจชุมชนอาหารฮาลาล ซึ่งมีขอบเขตของเนื้อหาที่ต้องการศึกษา มุ่งเน้นศักยภาพในการปฏิบัติงานของผู้จัดการวิสาหกิจชุมชนอาหารฮาลาล ตามกรอบแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสมรรถนะเรื่อง ศักยภาพ 3 องค์ประกอบ ดังนั้นผลการวิจัยพบว่าการพัฒนารูปแบบศักยภาพผู้จัดการวิสาหกิจชุมชนอาหารฮาลาลจังหวัดชายแดนใต้มี 3 องค์ประกอบหลัก และมี 28 องค์ประกอบย่อย ตามผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

เมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบด้านความรู้ เห็นว่าผู้จัดการวิสาหกิจชุมชนอาหารฮาลาลจังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรจะมีความรู้ความเข้าใจในบริบทท้องถิ่น วัฒนธรรมของชุมชน และความต้องการของผู้บริโภคอาหารฮาลาล เพื่อเป็นหลักในการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยอาศัยความรู้ความเข้าใจและการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอาหารฮาลาลชายแดนภาคใต้ ซึ่งสอดคล้องกับ ลักขณา อาคุณซาดา, วิชิต เรืองแป้น, นิสาพร มูหะมัด, และกูมัจดี ยามิรูเด็ง (2562) กล่าวว่า รูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมวิสาหกิจชุมชนอาหารฮาลาลในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในอนาคต ควรคำนึงถึงบริบทและวัฒธรรมของชุมชนในการดำเนินงาน

ที่เป็นไปตามหลักการผลิตอาหารฮาลาลของศาสนาอิสลาม สามารถพัฒนาและสร้างมาตรฐานการผลิตให้เป็นที่ยอมรับ มีการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานและการนำเทคโนโลยีด้านวิทยาศาสตร์มาเสริมสร้างขีดความสามารถในการผลิตอาหารฮาลาล และ ธานี สุคนธะชาติ, สุภัททา ปิณฑะแพทย์, และวิฑูรย์ สิมะโชคดี (2563) กล่าวว่า รูปแบบการบริหารจัดการกากอุตสาหกรรมสู่วิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชน โดยเกิดการร่วมมือแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมภูมิปัญญาในท้องถิ่น ส่งผลให้องค์กรและชุมชนเล็งเห็นโอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน เพื่อส่งเสริมอาชีพและสร้างรายได้ให้กับชุมชน รูปแบบศักยภาพนักพัฒนาผลิตภัณฑ์ในอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ควรให้ความสำคัญด้านความรู้ของบุคคลในการพัฒนาการผลิตและออกแบบผลิตภัณฑ์โดยนำความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่มาปรับใช้ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางธุรกิจ

เมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบด้านทักษะ เห็นว่าผู้จัดการวิสาหกิจชุมชนอาหารฮาลาลจังหวัดชายแดนภาคใต้ ต้องมีทักษะการนำเสนอผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาลเพื่อเน้นเรื่องราวที่มีความเป็นมาของบริบทชุมชน โดยการใช้เครื่องมือการตลาดและเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ เช่น สื่อออนไลน์ เครื่องมือพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น รวมทั้งสามารถถ่ายทอดความรู้และสร้างความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งในกลุ่มวิสาหกิจ ซึ่งสอดคล้องกับ ธิติยา ทองเกิน (2564) กล่าวว่า การพัฒนาผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนให้สอดคล้องกับบริบทความต้องการในการพัฒนาในแต่ละพื้นที่ โดยใช้รูปแบบ "Social creative potential development model" (SCPD Integrated model) ซึ่งจะสามารถสรุปแนวคิดในการพัฒนาผู้ประกอบการ โดยการออกแบบและนำเสนอเรื่องราวของผลิตภัณฑ์ให้มีความสวยงามน่าสนใจและมีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ รวมทั้งพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้รับมาตรฐานสามารถขยายตลาด เพื่อสร้างเครือข่ายชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน และ ธิดารัตน์ โชคสุชาติ (2556) กล่าวว่า การดำเนินปรับกลยุทธ์การพัฒนาการเกษตรเชิงการค้าเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาและปรับตัวให้เหมาะสมกับระบบเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน โดยพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สามารถใช้เทคโนโลยี เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันอย่างมีส่วนร่วมของสมาชิกในองค์กร และ อิดริส ดาราไก่, อับดุลเลาะ ยูโซะ, ก้อหรี บุตรหลำ, และยีดิง ดอลี (2556) กล่าวว่า ศักยภาพของผู้ประกอบการในการลงทุนธุรกิจอาหารฮาลาล ควรพัฒนาและส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในกระบวนการผลิต มีการปรับปรุงคุณภาพของผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ให้ทันสมัย เพื่อนำไปสู่การพัฒนาธุรกิจในพื้นที่ต่อไป

เมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบด้านคุณลักษณะ เห็นว่าผู้จัดการวิสาหกิจชุมชนอาหารฮาลาลจังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรมีคุณธรรมจริยธรรมและมีทัศนคติที่ดีในการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจสนใจใฝ่เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ในปัจจุบันอยู่เสมอ มีความเป็นผู้นำ กล้าคิด

ตัดสินใจในสถานการณ์ที่มีความกดดัน รับฟังความคิดเห็นของสมาชิกและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับ ชญาภัทร์ กี่อาริโย, ธีรวุฒิ บุณยโสภณ, ทวีศักดิ์ รูปสิงห์, และ วิเชียร เกตุสิงห์ (2559) กล่าวว่า ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ควรมีศักยภาพที่แสดงถึงการมีภาวะความเป็นผู้นำ สามารถตัดสินใจและรับผิดชอบต่อหน้าที่ในการการบริหารงาน รวมทั้งมีคุณธรรมจริยธรรมและคำนึงถึงผลประโยชน์ของชุมชนเป็นสำคัญ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน และ ปาริฉัตร ตู้ดำ และมูหำหมัด สาแลบิง (2560) กล่าวว่า ผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ขององค์กร โดยมุ่งเน้นให้สมาชิกในองค์กรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ นอกจากนี้ต้องมีศักยภาพในการช่วยสมาชิกในองค์กร ให้มีการใช้ความรู้และเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพื่อพัฒนานวัตกรรมธุรกิจอาหารฮาลาล และ ธิดารัตน์ อริยะประเสริฐ, สุภัททา ปิณฑะแพทย์, และ ธีรวุฒิ บุณยโสภณ. (2563) กล่าวว่า ผู้นำ ต้องมีการสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในองค์กร สร้างความร่วมมือร่วมใจแก่สมาชิก กล้าคิดและตัดสินใจอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งมีการยืดหยุ่นในการบริหารจัดการองค์กร ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญสูงสุดต่อการพัฒนาและการจัดการองค์กรสำหรับธุรกิจอุตสาหกรรมไทยในยุคเศรษฐกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยโดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi technique) ซึ่งประกอบไปด้วยการตอบคำถามโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 21 ท่าน เป็นจำนวน 3 รอบ มีผลสรุปดังนี้

รอบที่ 1 สัมภาษณ์รอบแรกเพื่อการวิจัยเดลฟาย เรื่อง การพัฒนารูปแบบศักยภาพผู้จัดการวิสาหกิจชุมชนอาหารฮาลาลจังหวัดชายแดนใต้ เป็นแบบสอบถามปลายเปิด ประกอบด้วย (1) การพัฒนารูปแบบศักยภาพผู้จัดการ (2) ผู้จัดการวิสาหกิจชุมชนอาหารฮาลาล ควรมีบทบาทหลัก หน้าที่และต้องรับผิดชอบ (3) ผู้จัดการวิสาหกิจชุมชนอาหารฮาลาล มีทักษะ ความรู้ และความสามารถ (4) ผู้จัดการวิสาหกิจชุมชนอาหารฮาลาลควรมีความรู้ ความสามารถ และทักษะการบริหารด้านใดเพื่อตอบสนององค์กรด้านความรู้ (Knowledge) ด้านทักษะ (Skills) ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (Abilities) (5) การพัฒนารูปแบบศักยภาพผู้จัดการวิสาหกิจชุมชนอาหารฮาลาลจังหวัดชายแดนใต้เพื่อให้เกิดการขยายการจำหน่ายและรองรับการแข่งขันทั่วประเทศ ควรคำนึงปัจจัยหลักและปัจจัยรอง (6) การบริหารงานผู้จัดการวิสาหกิจชุมชนอาหารฮาลาลมีปัญหาและ อุปสรรคและมีแนวทางการแก้ไขเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญตอบและแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

รอบที่ 2 นำคำตอบจากแบบสอบถามในรอบที่ 1 จัดทำเป็นแบบสอบถามปลายปิด แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) โดยกำหนดให้ผู้เชี่ยวชาญออกความเห็นในลักษณะการจัดลำดับความสำคัญของข้อคำถามแต่ละข้อ และระบุเหตุผลที่เห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วยลงในช่องว่างท้ายคำถาม รวมทั้งข้อเสนอแนะเพิ่มเติมได้ ซึ่งกำหนดค่าระดับคะแนนช่วงความคิดเห็นเป็น 5 ระดับ จากมีความเห็นสอดคล้องในระดับมากที่สุดถึงระดับน้อยที่สุด

รอบที่ 3 การวิเคราะห์สถิติพื้นฐานเพื่อนำคำตอบแบบสอบถามเทคนิคเดลฟายในรอบ 2 โดยการจำแนกข้อมูลเพื่อหาข้อสรุปสอดคล้อง ให้กลุ่มผู้เชี่ยวชาญพิจารณายืนยันคำตอบเดิมหรือเปลี่ยนคำตอบใหม่ได้อย่างยืดหยุ่นค่าสถิติได้แก่ หาค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquatile) และฐานนิยม (Mode) พิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquatile Range) และฐานนิยม (Mode) การตอบแบบสอบถามในรอบที่ 3 ผู้เชี่ยวชาญจะได้ทราบความคิดเห็นของกลุ่มเป็นรายข้อแล้วยังเปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนได้ทบทวนคำตอบเดิมในรอบที่ 2 ซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงหรือยังยืนยันคำตอบเดิมก็ได้ ในกรณีที่เปลี่ยนแปลงคำตอบหรือยืนยันคำตอบเดิมของผู้เชี่ยวชาญในการตอบแบบสอบถามรอบที่ 3 ที่มีผลทำให้คำตอบของผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 3 ไม่ได้อยู่ในขอบเขตพิสัยควอไทล์ จะขอให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงเหตุผลสำหรับคำตอบนั้น ๆ

การพิจารณาผลการคำนวณข้อคำถามในแต่ละข้อความของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ที่มีค่ามัธยฐานตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ไม่เกิน 1.50 และความแตกต่างระหว่างค่ามัธยฐานกับค่าฐานนิยม ไม่เกิน 1.00 ในแต่ละข้อสรุปผลการศึกษาองค์ประกอบเพื่อการสร้างรูปแบบและคู่มือแนวทางการพัฒนา จากการศึกษาองค์ประกอบของศักยภาพผู้จัดการวิสาหกิจชุมชนอาหารฮาลาลจังหวัดชายแดนใต้ สามารถนำมาสรุป องค์ประกอบการพัฒนารูปแบบศักยภาพผู้จัดการวิสาหกิจชุมชนอาหารฮาลาลจังหวัดชายแดนใต้ได้ 3 องค์ประกอบหลักและมี 28 องค์ประกอบย่อยประกอบด้วย

องค์ประกอบหลักที่ 1 ด้านความรู้ มี 5 องค์ประกอบย่อยพบว่าผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันว่าเป็นความเห็นด้วยมากที่สุด จำนวน 3 องค์ประกอบย่อย (1) มีความรู้ความเข้าใจเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ (มัธยฐาน = 4.00 พิสัยระหว่างคลอไทล์ = 0.00) (2) มีความรู้ความเข้าใจบริบทท้องถิ่นชุมชน (มัธยฐาน = 5.00 พิสัยระหว่างคลอไทล์ = 0.00) (3) มีความรู้ความเข้าใจกลุ่มเป้าหมาย (มัธยฐาน = 5.00 พิสัยระหว่างคลอไทล์ = 0.00) ข้อความที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันว่าเป็นความเห็นด้วยมาก จำนวน 2 องค์ประกอบย่อย คือ (1) มีความรู้ความเข้าใจเป้าหมายการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจ (มัธยฐาน = 5.00

พิสัยระหว่างคลอไทล์ = 0.50) (2) มีความรู้ความเข้าใจวัฒนธรรมถิ่น (มัธยฐาน = 5.00 พิสัยระหว่างคลอไทล์ = 0.50)

องค์ประกอบหลักที่ 2 ด้านทักษะ มี 7 องค์ประกอบย่อยพบว่าผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันว่าเป็นความเห็นด้วยมากที่สุด จำนวน 5 องค์ประกอบย่อย (1) มีทักษะถ่ายทอดความรู้แก่สมาชิกภายในกลุ่มวิสาหกิจ (มัธยฐาน = 5.00 พิสัยระหว่างคลอไทล์ = 0.00) (2) มีทักษะในการใช้เครื่องมือพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (มัธยฐาน = 4.00 พิสัยระหว่างคลอไทล์ = 0.00) (3) มีทักษะด้านการสร้างความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม (มัธยฐาน = 5.00 พิสัยระหว่างคลอไทล์ = 0.00) (4) ทักษะการนำเสนอผลิตภัณฑ์ (มัธยฐาน = 5.00 พิสัยระหว่างคลอไทล์ = 0.00) (5) มีทักษะการใช้งานคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (มัธยฐาน = 4.00 พิสัยระหว่างคลอไทล์ = 0.00) ข้อความที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันว่าเป็นความเห็นด้วยมาก จำนวน 2 องค์ประกอบย่อย คือ

(1) มีทักษะการใช้เครื่องมือการขายการตลาดสมัยใหม่ (มัธยฐาน = 4.00 พิสัยระหว่างคลอไทล์ = 0.50)

(2) มีทักษะการสืบค้นและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ (มัธยฐาน = 5.00 พิสัยระหว่างคลอไทล์ = 0.50)

องค์ประกอบหลักที่ 3 ด้านคุณลักษณะ มี 16 องค์ประกอบย่อยพบว่าผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันว่าเป็นความเห็นด้วยมากที่สุด จำนวน 16องค์ประกอบย่อย (1) มีบุคลิกภาพที่ดี สุภาพเรียบร้อย (มัธยฐาน = 5.00 พิสัยระหว่างคลอไทล์ = 0.00) (2) มีความคิดสร้างสรรค์ (มัธยฐาน = 5.00 พิสัยระหว่างคลอไทล์ = 0.00) (3) รับฟังความคิดเห็น มุมมองสิ่งใหม่ ๆ (มัธยฐาน = 5.00 พิสัยระหว่างคลอไทล์ = 0.00) (4) มีความซื่อสัตย์ ขยันอดทน (มัธยฐาน = 5.00 พิสัยระหว่างคลอไทล์ = 0.00) (5) มีทัศนคติในการยอมรับความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น (มัธยฐาน = 5.00 พิสัยระหว่างคลอไทล์ = 0.00) (6) กล้าตัดสินใจภายใต้ข้อมูลที่มีความเสี่ยง (มัธยฐาน = 5.00 พิสัยระหว่างคลอไทล์ = 0.00) (7) มีความกระตือรือร้น สนใจใฝ่เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ (มัธยฐาน = 5.00 พิสัยระหว่างคลอไทล์ = 0.00) (8) มีความอดกลั้นต่อสถานการณ์ที่มีความกดดัน (มัธยฐาน = 5.00 พิสัยระหว่างคลอไทล์ = 0.00) (9) มีจิตสาธารณะรับใช้สังคมชอบช่วยเหลือผู้อื่น (มัธยฐาน = 5.00 พิสัยระหว่างคลอไทล์ = 0.00) (10) มีทัศนคติที่ดีในการทำงานร่วมกับผู้อื่น (มัธยฐาน = 5.00 พิสัยระหว่างคลอไทล์ = 0.00) (11) มีวินัย ความรับผิดชอบและตรงต่อเวลา (มัธยฐาน = 5.00 พิสัยระหว่างคลอไทล์ = 0.00) (12) มีความซื่อสัตย์ โปร่งใส (มัธยฐาน = 5.00 พิสัยระหว่างคลอไทล์ = 0.00) (13) มีส่วนร่วมต่อการรับใช้สังคมบริบทท้องถิ่น (มัธยฐาน = 5.00 พิสัยระหว่างคลอไทล์ = 0.00)

(14) มองโลกในแง่ดี คิดบวก (มัธยฐาน = 5.00 พิสัยระหว่างคลอไทล์ = 0.00) (15) มีความเป็นผู้นำ เชื่อมั่นในตนเอง (มัธยฐาน = 5.00 พิสัยระหว่างคลอไทล์ = 0.00) (16) มีความเสียสละต่อผู้อื่น (มัธยฐาน = 5.00 พิสัยระหว่างคลอไทล์ = 0.00)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ควรขยายพื้นที่การทำวิจัยในกลุ่มภาคใต้ตอนล่าง เพื่อทราบแนวทางการเติบโตทางธุรกิจฮาลาล และการค้าการส่งออกต่างประเทศ

1.2 ควรกำหนดกลุ่มผู้เชี่ยวชาญจากภาครัฐและภาคธุรกิจที่มีความหลากหลายแต่ให้ได้คำตอบข้อเท็จจริงกับแนวโน้มการเติบโตทางธุรกิจอาหารฮาลาล

1.3 ควรนำผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้นำไปประยุกต์ใช้ได้จริงกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฮาลาลในพื้นที่

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาและนำผลวิจัยไปพัฒนารูปแบบศักยภาพของผู้จัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อขยายสู่วิสาหกิจชุมชนขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs)

2.2 ควรทำการวิจัยเพื่อศึกษาเพิ่มเติมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ให้เป็นองค์ประกอบหลักของศักยภาพของผู้จัดการกลุ่มวิสาหกิจอื่น ๆ เนื่องจากเทคโนโลยีสารสนเทศมีบทบาทสำคัญกับบุคคลในทุกระดับ

2.3 ควรทำการวิจัยเพื่อศึกษาเปรียบเทียบศักยภาพของผู้จัดการวิสาหกิจชุมชนด้านอื่น ๆ ภายใต้บริบทที่แตกต่างกัน เช่น วิสาหกิจแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร วิสาหกิจด้านการท่องเที่ยว วิสาหกิจเพื่อสังคม เป็นต้น

รายการอ้างอิง

กรมการแพทย์กระทรวงสาธารณสุข. (2548). *Competency and Performance Management.* กรุงเทพฯ: กรมการแพทย์กระทรวงสาธารณสุข.

จินตนา กาญจนวิสุทธิ์. (2558). *เส้นทางวิสาหกิจชุมชน เพื่อการพัฒนาอาชีพและการพึ่งพาตนเอง.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ชญาภัทร์ กี่อาริโย, ธีรวุฒิ บุณยโสภณ, ทวีศักดิ์ รูปสิงห์ และวิเชียร เกตุสิงห์. (2559). รูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มจังหวัดภาคกลาง. *วารสารวิชาการพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 26*(1), 141–152.

ณรงค์วิทย์ แสนทอง. (2547). *มารู้จัก Competency กันเถอะ.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เอชอาร์เซ็นเตอร์.

ดนัย เทียนพุฒ. (2548). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์สู่ศตวรรษที่ 21.* สำนักพิมพ์ นาโกต้า.

ธานี สุคนธะชาติ, สุภัททา ปิณฑะแพทย์ และวิฑูรย์ สิมะโชคดี. (2563). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการกากอุตสาหกรรมสู่วิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชน. *วารสารวิชาการพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 13*(1), 158–168.

ธิดารัตน์ โชคสุชาติ. (2556). การเกษตรเชิงการค้าของไทย : ความสำคัญและแนวทางการพัฒนา. *ศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมสาสตร์, 13*(1), 142–152.

ธิติยา ทองเกิน. (2564). การพัฒนาศักยภาพการประกอบธุรกิจชุมชนและการพึ่งพาอาศัยบึงบอระเพ็ดอย่างยั่งยืน. *วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ, 11*(2), 45–60.

ธิดารัตน์ อริยะประเสริฐ, สุภัททา ปิณฑะแพทย์, และธีรวุฒิ บุณยโสภณ. (2563). การพัฒนารูปแบบการจัดการองค์กรสำหรับธุรกิจอุตสาหกรรมไทยในยุคเศรษฐกิจพลิกผัน. *วารสารวิชาการพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 30*(2), 314–323.

ปาริฉัตร ตู้ดำ, และมูหำหมัด สาแลบิง. (2560). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุขององค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อความสามารถทางนวัตกรรมของธุรกิจอาหารฮาลาลในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6*(2), 189–211.

ลักขณา อาคุณซาดา, วิชิต เรืองแป้น, นิสาพร มูหะมัด, และกูมัจดี ยามิรูเด็ง. (2562). รูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมวิสาหกิจชุมชนอาหารฮาลาลของจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในอนาคต. *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 6*(2), 117–130.

สุกัญญา รัศมีธรรมโชติ. (2549). *แนวทางการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ด้วย Competency* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ศิริวัฒนา อินเตอร์พริ้นท์.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2548). *ทุนมนุษย์กับการพัฒนาสมรรถนะการบริหารทรัพยากรบุคคล.* กรุงเทพฯ: สำนักงานวิจัยและพัฒนารายงานบุคคล สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.

สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ (สวทน.) (2560). *สาระสำคัญของกรอบนโยบายการพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพของประเทศไทย (พ.ศ.2555–2564).* สืบค้นจาก www.sti.or.th

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ. (2562). *มาตรฐานอาหารฮาลาลแห่งชาติ.* สืบค้นจาก http://www.acfs.go.th

สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน). (2561). *ครั้งที่ 2_ร่างยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579).* สืบค้นจาก https://www.dga.or.th/main-search

อิดริส ดาราไก่, อับดุลเลาะ ยูโซะ, ก้อหรี บุตรหลำ, และยีดิง ดอลี. (2556). การลงทุนธุรกิจอาหารฮาลาลในจังหวัดชายแดนใต้ของประเทศไทย กรณีศึกษา: จังหวัดปัตานี ยะลา และนราธิวาส. *วารสารปาริชาต มหาวิทยาลัยทักษิณ, 26*(3), 144–157.

Hay Group. (2005). Task-based to competency based: typology and process supporting a critical HRM transition. *Personal Review, 39* (3), 325–346.